

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 listopada 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Józef Wąsik (spr.)
Sędziowie:	SSA Regina Kurek SSA Andrzej Struzik
Protokolant:	st.sekr.sądowy Katarzyna Wilczura

po rozpoznaniu w dniu 15 listopada 2016 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. przeciwko K. P. i R. W.

o zapłatę

na skutek apelacji strony powodowej

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 15 marca 2016 r. sygn. akt IX GC 407/14

1. oddala apelację;

2. zasądza od strony powodowej na rzecz pozwanych łącznie kwotę 5 400zł (pięć tysięcy czterysta złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

SSA Regina Kurek SSA Józef Wąsik SSA Andrzej Struzik

Sygn. akt I A Ca 768/16

UZASADNIENIE

Powód (...) spółka z o.o. w K., działająca wcześniej pod firmą (...), domagała się od pozwanych **R. W. i K. P.** prowadzących wspólnie w formie spółki cywilnej przedsiębiorstwo dystrybucyjne, zasądzenia kwoty 87 209,03 zł tytułem wynagrodzenia wynikającego z ustnie zmienionej umowy z dnia 5.04.2013r - za doprowadzenie do zawarcia z klientami umów sprzedaży zestawów solarnych.

W uzasadnieniu pozwu powód powołał się na pisemną umowę stron z 5 kwietnia 2013r. Podniósł jednak, że zawarta umowa pisemna obejmowała sytuacje, gdy strona powodowa jedynie umawiała spotkania handlowe potencjalnych klientów z handlowcami strony pozwanej, które to spotkania doprowadzą do zawarcia umowy

sprzedaży zestawu solarnego. Umowa ta została następnie (około 22 kwietnia 2013r.) w drodze ustaleń ustnych pomiędzy przedstawicielem strony powodowej P. K. J., a pozwanymi, rozszerzona o sytuacje, w których strona powodowa, poprzez własnych handlowców, doprowadzi do zawarcia umowy sprzedaży zestawów solarnych. Strony umówiły się, że w tym przypadku, prowizja dla Zleceniobiorcy (strony powodowej) zostanie podwojona (z uwagi na wyższe koszty - zatrudnienie handlowców przez stronę powodową), w stosunku do tej określonej w umowie nr (...). Jako dowód zaproponował przesłuchanie pozwanych i świadka K. J..

Fakt zawarcia ustnej umowy dotyczącej podwójnej prowizji, w sytuacji gdy klienci pozyskani zostali przez handlowców strony powodowej mają potwierdzać też konkludentnie wysłane przez stronę powodową rozliczenia i fakt zapłaty całej tak rozliczonej należności przez pozwanych za sierpień 2013r (wiadomość e-mail z 14.08.2013r. wraz z załącznikiem (rozliczenie), wiadomość e-mail z 14.08.2013r-odpowieź). Powód dochodził różnicy wynikającej ze zmienionej umowy (podwójnej stawki prowizji), za umowy do zawarcia których doprowadzili handlowcy powoda w miejsce prowizji wynikającej z pisemnej umowy.

Pozwani w sprzeciwie od nakazu zapłaty wnieśli o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu. Przyznali, że strony łączyła umowa zawarta na piśmie w dniu 5.04.2013r. Umowa ta zawarta została na czas nieokreślony. Strony ustaliły, iż jakkolwiek zmiana zawartej umowy wymaga formy pisemnej, pod rygorem nieważności. Umowa ta nie została w ciągu całego czasu jej obowiązywania zmieniona. Innych umów pozwani z powódką nie zawierali.

Podnieśli, że mimo błędnych zapisów na fakturach powoda, płacili sumy wynikające z umowy pisemnej i wyjaśniali sprzeczności licząc na dobrą współpracę. Jednak występujące wobec pozwanych w imieniu powódki, P. K. J. i P. Z. N. (1) zagustowali w działalności pozwanych i podstępными działaniami, prawdopodobnie w lipcu 2013 r., rozpoczęli za plecami pozwanych realizować taką samą działalność w ramach struktur powódki. W tym celu zatrudnili swoich handlowców, którzy obok handlowców zatrudnianych przez pozwanych, mieli jeździć w teren i podpisywać w imieniu pozwanych umowy z klientami, umówione uprzednio przez telemarketerów. Jednocześnie usiłowali wymóc na pozwanych zmianę podpisanej umowy o współpracy w ten sposób, że chcieli otrzymywać za kontrakty podpisane przez handlowców pozwanej, kwoty dwukrotnie wyższe aniżeli określone w umowie, na co pozwani nigdy nie wyrazili zgody. W efekcie ciągłych rozmów na ten temat pozwani wysyłając do powódki informację o transakcjach sierpniowych, pomyłkowo w czterech pozycjach umówionych przez handlowców powódki zawyżyli należne z tego tytułu powódce wynagrodzenie. W krótkim czasie okazało się, że pozwana rozpoczęła regularną działalność gospodarczą w takim samym zakresie, w jakim prowadzili ją pozwani, w sposób nieuczciwy przejmując klientów pozwanych.

Ponieważ pozwana nie chciała zrezygnować z działań nieuczciwej konkurencji w stosunku do pozwanych, współpraca pomiędzy stronami, w sposób naturalny dla sytuacji konfliktowej, wygasła.

Sąd Okręgowy w Krakowie zaskarżonym wyrokiem z dnia 15 marca 2016r oddalił powództwo, zasadzając od powoda na rzecz pozwanych koszty procesu w kwocie 3617 zł.

Sąd uznał, że strony nie dokumentowały współpracy, która trwała przez okres kilku miesięcy, nie podały twierdzeń na temat jej przebiegu, to jest nie podały informacji o wszystkich przedmiotach świadczeń niepieniężnych, wysokości ekwiwalentnych wzajemnych świadczeń pieniężnych i o sposobie zaliczania uiszczanych przez pozwanych zapłat.

Zawnioskowane przez strony jako dowód wydruki z ksiąg rachunkowych, zbadane w celu wyjaśnienia ich znaczenia przez biegłą H. Ż., ze względu na potwierdzoną opinią nieadekwatność treści dokumentacji finansowej do zagadnień cywilnoprawnych, nie pozwoliły na poczynienie na ich podstawie ustaleń faktycznych.

W tej sytuacji Sąd oparł się na pozostałych dowodach, czyli na zeznaniach świadków i pozwanych oraz na dokumentach prywatnych i ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwani, którzy na zamówienie dystrybutorów urządzeń solarnych świadczyli usługi mające doprowadzić do zawarcia umów sprzedaży tych produktów, w marcu 2013 r. nawiązali współpracę z działającą w tej samej branży spółką z o.o. (...) (po zmianie nazwy (...)).

Celem współpracy było świadczenie przez powodową spółkę usług polegających na telefonicznym organizowaniu spotkań z potencjalnymi klientami, za co należała się jej zapłata, gdy spotkanie doprowadziło do zawarcia umów.

Dowód: dokumenty „umowa o współpracy” z 1 marca 2013 r. i 5 kwietnia 2013 r. (k. 91 – 95), zeznania świadków A. B., K. J., Z. N., zeznania pozwanych.

W ocenie Sądu I Instancji, pomimo tego, że podmioty prowadziły współpracę w sposób stały, zawiązany przez nie stosunek prawny nie ma charakteru ciągłego. Uzgodnione przedmioty zobowiązań stanowią bowiem naturę uregulowanej w art. 750 kc umowy o świadczenie usług nienazwanych, do jakiej stosuje się odpowiednio przepisy o zleceniu (art. 734 i nast. k.c.).

Umowa zlecenia jest stosunkiem zobowiązującym zleceniobiorcę do zachowania należytej staranności w dążeniu do osiągnięcia założonego celu, czyli umową o świadczenie jednorazowe.

Na podstawie art. 742 kc przyjmujący zamówienie jest zobowiązany po wykonaniu zlecenia (usługi) złożyć zamawiającemu sprawozdanie z wykonania umowy.

Sąd Okręgowy uznał zatem, że Centrum (...) było zobowiązane każdorazowo do złożenia pozwanym sprawozdania z umówienia spotkania z klientami.

Powyższe - na podstawie art. 6 kc - oznacza, że to na powodzie spoczywa ciężar udowodnienia przebiegu realizacji wszystkich usług, których wykonanie jest okolicznością determinującą stwierdzenie istnienia wierzytelności o zapłatę wynagrodzenia.

Wobec nieudowodnienia istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności oddalono powództwo.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 kpc.

Apelację od tego wyroku – w całości - wniósł powód, zarzucając:

1/ naruszenie prawa materialnego, w szczególności:

- art.353 § 1 kc poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, że pomimo zawartej przez strony umowy, której wykonanie pozwani potwierdzili, powodowie nie mają prawa żądać od pozwanych spełnienia świadczenia tj. zapłaty wynagrodzenia;

- art.735 kc w zw. z art. 750 kc poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, że stronie powodowej nie należy się wynagrodzenie pomimo, że pozwani przyznali iż usługi zostały przez powodów wykonane;

- art. 6 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i przypisanie obowiązku dowodowego stronie powodowej, w sytuacji, gdy to na stronie pozwanej ciążył obowiązek wykazania, że zapłaciła za wykonane przez powódkę usługi, gdyż to pozwana z faktu zapłaty wywodziła skutki prawne, a także przyjęcie, że na stronie powodowej spoczywał ciężar udowodnienia przebiegu realizacji wszystkich usług, a nie jedynie usług za które domaga się wynagrodzenia;

- art.740 kc (błędne podanie w uzasadnieniu wyroku nr art. 742 kc) poprzez jego zastosowanie w sytuacji, gdy treść tego przepisu nie koreluje z twierdzeniami oraz zarzutami żadnej ze stron, przyjęcie na tej podstawie, że strona powodowa była zobowiązana każdorazowo do złożenia pozwanym sprawozdania z umówienia spotkania, w sytuacji gdy strona pozwana nie podnosiła takiego zarzutu, a także w sytuacji, gdy sprawozdania z wykonania usługi zostały potwierdzone dokumentami złożonymi do akt sprawy, a strona pozwana przyznała prawidłowe wykonanie

zobowiązania przez stronę powodową;

2/ naruszenie prawa procesowego, w szczególności:

- art. 328 § 2 kpc poprzez jego niezastosowanie, sporządzenie uzasadnienia wyroku w sposób uniemożliwiający sądowi wyższej instancji kontrolę, czy prawo materialne i procesowe zostało należycie zastosowane, a to brak ustalenia faktów, które Sąd uznał za udowodnione, dowodów na których się oparł i przyczyn dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, podanie nieprawidłowego nr art. dot. podstawy prawnej wyroku - art. 232 kpc poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, że strona pozwana zapłaciła powodce należność za wykonane usługi w sytuacji, gdy nie przedstawiła na to dowodów;

- art. 233 kpc poprzez brak wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego oraz sprzeczność orzeczenia z zasadami doświadczenia życiowego i logicznego rozumowania w szczególności:

- oparcie wyroku w sposób całkowicie dowolny, wbrew dowodom przedstawionym przez stronę powodową, w całości na twierdzeniach strony zeznaniom świadków strony powodowej;

- pominięcie dowodów z faktur przedstawionych przez stronę powodową, dowodów z potwierdzeń wpłaty uiszczonych przez stronę pozwaną, korespondencji stron, wydruków z systemów informatycznych strony powodowej, korespondencji e- mail stron;

- przyjęcie, że strona pozwana zapłaciła za usługi wykonane przez stronę powodową zaliczkowo, jedynie na podstawie twierdzeń strony pozwanej o dokonaniu zapłaty przed wykonaniem tych usług, przy braku jakichkolwiek ustaleń w sprawie faktur zaliczkowych, płatności na zasadzie ryczałtu, wbrew postanowieniom umowy (§2) wskazującym, że zapłata ma nastąpić po wykonaniu usługi tj. po podpisaniu i zrealizowaniu umowy na zakup oraz montaż zestawu solarnego, przyjmując jako dowód potwierdzenie przelewu dotyczące zapłaty za inną usługę;

- uznanie, że po stronie pozwanej istniała nadpłata, w sytuacji gdy okoliczność tę strona pozwana podała dopiero w sprzecznie od nakazu zapłaty, a istnienie rzekomej nadpłaty nie zostało potwierdzone jakkolwiek korespondencją stron, w tym pismem pozwanych z dnia 2.10.2013r.;

- nie wzięcie pod uwagę treści opinii biegłej, w szczególności w zakresie w jakim biegła stwierdziła zgodność rachunkową kwoty całkowitego salda -87.209,03 zł. co stanowi kwotę główną pozwu, prawidłowość wyliczenia przez stronę powodową kosztów i fakt mieszczących się w kwotach wykazanych w rachunku zysków i strat za rok 2013, zamieszczenie kwoty dochodzonej pozwem w bilansie strony powodowej, brak faktur zaliczkowych i faktur końcowych, brak zwrotu przez stronę pozwaną faktur, które w toku procesu uznawała za nierzetelne;

3/ błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że:

- po stronie pozwanej istniała nadpłata, w sytuacji gdy brak jest na to jakichkolwiek dokumentów potwierdzających jej istnienie oraz wysokość;

- strony nie dokumentowały współpracy, nie podały twierdzeń na temat jej przebiegu, nie podały informacji o sposobie zaliczania uiszczanych przez pozwanych zapłat, w sytuacji gdy współpraca stron została potwierdzona przedłożonymi dokumentami w postaci rozliczeń (załącznik do wiadomości e-mail z 14.08.2013r.) i faktur, dowodów wpłaty, korespondencji stron, a także zeznaniami świadków Z. N. (1) i K. J. oraz szczegółowymi wyjaśnieniami strony powodowej zawartymi w pismach procesowych, nadto fakt dokumentowania współpracy został potwierdzony przez stronę pozwaną;

- strony nie podały informacji o sposobie zaliczania uiszczanych przez pozwanych zapłat, w sytuacji gdy sposób ten wynika bezpośrednio z dokumentów faktur i dowodów zapłaty a także z przepisów prawa;

- strona pozwana dokonała rozliczenia należności wynikających z faktur załączonych do pozwu z fakturą nr (...);

- pisemna umowa stron nie została w trakcie realizacji uzupełniona o ustne ustalenia dotyczące podwójnej prowizji, w razie umawiania spotkań, które doprowadziły do zawarcia umowy o zakup i montaż zestawu solarnego przez handlowców strony powodowej, w sytuacji gdy wynikało to z zeznań świadków strony powodowej i przedstawionego dokumentu rozliczenia, a także jest zgodne z zasadami logicznego rozumowania i zasadami ekonomicznej opłacalności działalności;

- akcje telemarketingowe nie były wykonywane, a strona powodowa nie przedstawiała informacji o ich wykonaniu stronie pozwanej, w sytuacji gdy strona pozwana zapłaciła za te usługi, w fakturach zapłaconych przez stronę pozwana przedstawione jest każdorazowo rozliczenie tej usługi, a zeznania świadków K. J. i Z. N. (1) potwierdzają wykonanie usługi, sposób rozliczenia i każdorazowe dokumentowanie wykonania usługi.

Wskazując na te zarzuty, wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i zasądzenie od pozwanych solidarnie na rzecz powódki kwoty 87.209,03 zł. wraz z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu za obie instancje, ewentualnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Pozwani wnieśli o oddalenie apelacji i zasądzenie od powoda na ich rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny po rozpoznaniu apelacji, zważył, co następuje:

Apelacja nie może odnieść zamierzonego skutku, choć niektóre jej zarzuty są zasadne.

Jednakże mimo błędnego uzasadnienia, zaskarżony wyrok odpowiada prawu.

W związku z wnioskiem apelującego – postawionym na drugim miejscu – o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, jak i obowiązkiem sądu badania z urzędu istnienia podstaw do takiego rozstrzygnięcia, Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 386 kpc tylko wyjątkowo, w ściśle określonych przypadkach, sąd apelacyjny ma możliwość (lub obowiązek) wydania orzeczenia kasatoryjnego, tj. uchylającego wyrok sądu pierwszej instancji. Zależnie od przyczyny uchylenia wyroku sąd drugiej instancji jednocześnie przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji lub odrzuca pozew albo umarza postępowanie.

Sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania w razie nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji. W tym wypadku uchylenie wyroku ma charakter fakultatywny i sąd drugiej instancji może orzec merytorycznie w razie nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji. Przyjmuje się, że do nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji dojdzie w szczególności w razie oddalenia powództwa z uwagi na przyjęcie przedawnienia roszczenia, prekluzji lub braku legitymacji procesowej strony, której oceny sąd drugiej instancji nie podziela (zob. w szczególności wyrok SN z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22; wyrok SN z dnia 14 maja 2002 r., V CKN 357/00, LEX nr 55513). Sąd Najwyższy przyjął, że oceny, czy sąd pierwszej instancji rozpoznał istotę sprawy, dokonuje się na podstawie analizy żądań pozwu i przepisów prawa materialnego stanowiących podstawę rozstrzygnięcia, nie zaś na podstawie ewentualnych wad postępowania wyjaśniającego.

Niewyjaśnienie okoliczności faktycznych, istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy nie jest równoznaczne z nierozpoznaniem istoty sprawy (zob. wyrok SN z dnia 22 kwietnia 1999 r., II UKN 589/98, OSNP 2000, nr 12, poz. 483). Nie można mówić o nierozpoznaniu istoty sprawy, gdy sąd nie orzekł w wyroku o części roszczeń. W sprawie niniejszej. W sprawie niniejszej Sąd I Instancji niewątpliwie rozpoznał istotę sprawy, gdyż orzekł o żądaniu powoda poddając prawnej ocenie ustalone fakty.

Sąd może również uchylić wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania, gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Sąd drugiej instancji może jednak w takiej sytuacji samodzielnie przeprowadzić całe postępowanie dowodowe i wydać orzeczenie reformatoryjne. Od chwili wejścia w życie nowelizacji dokonanej nowelą z dnia 24 maja 2000 r. konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w znacznej części nie może uzasadniać uchylenia wyroku przez sąd drugiej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd w niniejszej sprawie przeprowadził dowód z dokumentów, a zwłaszcza z pisemnej umowy łączącej strony z dnia 5 kwietnia 2013r zatytułowanej „Umowa o współpracy nr(...)” oraz dowody osobowe, nie można zatem uznać, że wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Należy zgodzić się z apelującym, że stanowisko Sądu Okręgowego, iż brak osobnych sprawozdań z wykonania umów zlecenia nie powinno stanowić przeszkody do uwzględnienia roszczenia o zapłatę podwójnej prowizji, pod warunkiem wykazania, że takie roszczenie rzeczywiście powodowi przysługiwało w ramach łączącej strony umowy i w razie wykazania wykonania zlecenia. Przedmiotem umowy zgodnie z § (...) było przeprowadzenie działań faktycznych mających prowadzić do umawiania spotkań handlowych, a więc nie do zawierania umów, czyli podejmowania czynności prawnych. W rzeczywistości więc chodziło o wykonywanie usług mających prowadzić do zawarcia umów sprzedaży przedmiotowych urządzeń solarnych między osobami trzecimi (sprzedawcą urządzeń solarnych i jej jego klientami). Umowę (usługę) bowiem uważano za zrealizowaną dopiero w razie podpisania przez klienta umowy i przekazania zleceniodawcy (pozwanym) należnej im prowizji (§ (...)pkt(...) umowy). Strony wykonywały w istocie usługi pośrednictwa. Do takiego rodzaju umów należy stosować poprzez art. 750 kc tylko „odpowiednio” przepisu o zleceniu. Prawa i obowiązki stron określa w pierwszej kolejności treść umowy.

Nawet w przypadku przyjęcia za udowodnione faktów skutecznego wykonania przedmiotowych usług, roszczenie o zapłatę podwójnej prowizji nie jest zasadne.

Biorąc bowiem pod uwagę treść żądania powoda określonego i przytoczonego wyżej nie ulega wątpliwości, że powód żąda wykonania umowy wzajemnej polegającego na spełnieniu świadczenia pieniężnego w zamian za spełnione świadczenie niepieniężne wynikającego z umowy – ale z jej pisemnej wersji, ale zmienionej ustnie, ewentualnie per facta concludentia.

Tymczasem już w sprzeciwie pozwani podnieśli przecieź, że w umowie zastrzeżono pod rygorem nieważności dokonywanie zmian umowy tylko na piśmie.

Z § (...) umowy z dnia 11.10.2010r wynika, że wszelkie zmiany i uzupełnienia umowy wymagają formy pisemnej pod rygorem nieważności.

Niezachowanie wymogu zmiany formy zastrzeżonej pod rygorem nieważności rodzi skutek materialnoprawny w postaci nieważności zmiany (art. 73 § 1 k.c.)

Kwestię tę Sąd I Instancji zupełnie pomiął, a i strony nie przyłożyły do niego należytej wagi. Tymczasem prawo materialne sąd – również sąd drugiej instancji – stosuje z urzędu. Jeśli zatem przedmiotem żądania jest wykonanie umowy w zmienionej postaci, to nie sposób przejść obojętnie bez rozważenia kwestii ważności dokonanej zmiany, mającej prowadzić do rozszerzenia umowy o współpracę o zatrudnienie własnych handlowców przez powoda, kojarzenia klientów ze sprzedawcą urządzeń i żądania od pozwanych podwójnej prowizji. Ani umowa ustna ani czynności konkludentne (domyślne) nie mogły zastąpić wymogu zmiany umowy na piśmie zastrzeżonego pod rygorem nieważności.

Sąd Apelacyjny zwrócił stronom uwagę na ten problem kwestię na rozprawie apelacyjnej wskazując na ważność brzmienia całej umowy, z której dowód Sąd I Instancji przeprowadził, ale strony nie zmieniły stanowisk. Oczywiście powód już nie mógł na tym etapie sprawy zmienić żądania np. na roszczenie odszkodowawcze albo roszczenie z

bezpodstawnego wzbogacenia. Sąd Apelacyjny również nie miał podstaw prawnych do rozpoznania innego roszczenia niż tego, jakie domagał się powód.

W przedstawionej sytuacji procesowej zaistniały podstawy do rozpoznania dochodzonego przez powoda roszczenia w świetle treści łączącej strony umowy, żądania powoda i jego twierdzeń faktycznych przytoczonych na uzasadnienie roszczenia oraz materiału dowodowego w sprawie.

Z omówionych względów Sąd oddalił obie apelację na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto na podstawie art. 98 k.p.c. biorąc pod uwagę wynik postępowania apelacyjnego.

SSA Regina Kurek SSA Józef Wąsik SSA Andrzej Struzik